

**Міністерство освіти і науки України**

**Харківський національний аграрний університет  
імені В. В. Докучаєва**

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО  
РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ  
В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Матеріали  
Міжнародної науково-практичної конференції  
(22 грудня 2016 р.)**

**Частина 2**

**Харків - 2016**

УДК 631.17.001.76:339.92

*Рекомендовано до друку Вченою Радою факультету менеджменту і економіки  
Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва  
(протокол № 6 від 21.12.2016)*

## **РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ**

**В.К. Пузік**, чл.-кор. НААНУ, д-р с.-г. наук, професор; **В.М. Петров**, канд. екон. наук, професор університету; **О.І. Гугоров**, д-р екон. наук, професор; **О.В. Ульяновченко**, чл.-кор. НААНУ, д-р екон. наук, професор; **Т.І. Олійник**, д-р екон. наук, професор; **Т.А. Бутенко**, канд. екон. наук, доцент; **Ю.Л. Філімонов**, канд. екон. наук, доцент; **І.О. Шарко**, канд. екон. наук, доцент.

Проблеми і перспективи інноваційного розвитку аграрного сектора економіки в умовах інтеграційних процесів : матеріали Міжнародної наук.-практ. конф., 22 грудня 2016 р. У 2 ч. Ч. 2 / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х.: ХНАУ, 2016. – 339 с.

До збірника увійшли результати досліджень вітчизняних та іноземних науковців, аспірантів і студентів, які висвітлюють актуальні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектора України та інших країн.

Розраховано на вчених, викладачів, аспірантів та фахівців, які займаються питаннями інноваційного розвитку аграрного сектора економіки.

Видається за редакцією авторів.

<b>Бурачевский А. А. Закономерности эффективного функционирования дополнительных отраслей в специализированных сельхозорганизациях</b>	<b>205</b>
<b>Величко Г.С. Конкуентоспроможність сільськогосподарських підприємств.....</b>	<b>209</b>
<b>Галенін Р.В. Система КРІ (Key Performance Indicator): розробка і застосування показників бізнес-процесу .....</b>	<b>211</b>
<b>Григоренко Ю.Л. Формування і управління прибутком в сільськогосподарських підприємствах .....</b>	<b>214</b>
<b>Гряник Ю.В. Сутність і значення власного капіталу в сучасних умовах.</b>	<b>217</b>
<b>Диндин В. Л. Розвиток молочного скотарства в особистих селянських господарствах Львівщини .....</b>	<b>220</b>
<b>Дуб Б.С. Особливості економічної безпеки агрохолдингів України в сучасних умовах господарювання .....</b>	<b>223</b>
<b>Євдокімова Т.С. Сучасний рівень і перспективи нарощення конкурентоспроможності молока в Україні .....</b>	<b>229</b>
<b>Корнієнко Т.О. Формування фінансово-економічної безпеки агропромислових підприємств.....</b>	<b>231</b>
<b>Кохман Р. В. Державна підтримка виробництва молока як чинник підвищення рівня його прибутковості.....</b>	<b>233</b>
<b>Кругляк О.В. Ефективність використання племінних ресурсів молочного скотарства в державних дослідних господарствах .....</b>	<b>237</b>
<b>Крутько М.А. Роль фінансового менеджменту в умовах міжнародної інтеграції.....</b>	<b>241</b>
<b>Куликова Н.І. Конкуентоспроможність сільськогосподарських підприємств та шляхи її підвищення .....</b>	<b>244</b>
<b>Кучерява К.Я. Шляхи вдосконалення фінансово-економічного механізму державного регулювання кооперації в аграрному секторі економіки .....</b>	<b>247</b>
<b>Мицик Д.П. Конкуентоспроможність української сільськогосподарської продукції на європейському ринку .....</b>	<b>250</b>
<b>Мідик І.-М.В. Аудит якості продукції овочівництва як засіб підвищення конкурентоспроможності підприємств.....</b>	<b>253</b>
<b>Мохненко А.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємств.....</b>	<b>256</b>
<b>Підпригора О.Ф. Перспективні канали реалізації садівницької продукції.....</b>	<b>260</b>

\www/URL: <http://vo.ukraine.edu.ua/mod/url/view.php?id=3568>. 5. Сирохман, І. В. Товарознавство харчових продуктів функціонального призначення [Текст]: навч. посіб. / І. В. Сирохман, В. М. Завгородня. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 544 с.

**УДК: 631.115.11: 338.43**

**А.С. Мохненко, д.е.н., професор  
Херсонський державний університет, Україна**

## **ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ**

Першочерговим етапом розробки заходів, направлених на підвищення конкурентоспроможності підприємств у цілому та фермерських господарств зокрема, є оцінка її поточного рівня. Результати оцінки конкурентоспроможності є підставою для аналізу причин несприятливих тенденцій в її рівні та динаміці, а також при обробці коригуючих заходів, у формуванні конкурентної стратегії аграрного підприємства.

Проведений огляд економічної літератури показав, що на сьогоднішній день відсутня єдина методика оцінки конкурентоспроможності підприємств аграрного сектору, економіки взагалі і, тим більш, фермерських господарств.

Враховуючи особливості агропромислового комплексу, і в першу чергу, велику залежність його від природно-кліматичних умов, тісне переплетення природного й економічного процесів відтворення, можна з упевненістю кваліфікувати конкурентне поле як дуже специфічне.

Структурування суб'єктів конкурентної боротьби, а також факторів і характеристик конкурентоспроможності, дозволяє більш чітко охарактеризувати склад елементів цієї складної категорії і виявити їх взаємозв'язок. Це, у свою чергу, допомагає обґрунтувати ефективні підходи до її аналізу в залежності від конкретного конкурентного поля, що відкриває додаткові можливості розкриття наявних резервів і визначення стратегічних напрямків підвищення конкурентоспроможності на кожному з рівнів. Таке структурування тим важливіше, чим складніше конкурентне поле і взаємозв'язки між суб'єктами конкуренції.

Складові оцінки конкурентоспроможності підприємства, на наш погляд, наступні:

– вибір базових об'єктів для порівняння даного підприємства з іншими підприємствами. При цьому необхідно, щоб базовий об'єкт і порівнюване підприємство відносилися до споріднених сегментів ринку і задовольняли ідентичні потреби покупців;

– забезпечити можливість спостереження ринку з метою одержання реальної інформації про діяльність конкурентів;

– вибір критеріїв продуктивності використання ресурсів господарства.

Існують різні методичні підходи до визначення рівня й оцінки

конкурентоспроможності підприємства – індикативний метод, методи ієрархій, різниць, рангів, балів, конкурентних переваг, конкурентного статусу та інші.

На наш погляд, вищенаведені та інші методики визначення рівня конкурентоспроможності мають ряд недоліків: по-перше, вони дуже складні в інформаційному забезпеченні та розрахунках; по-друге, вони залишають багато місця для суб'єктивного вибору порівняльних показників і ці показники не завжди порівняльні; по-третє, вони не дозволяють вивести один інтегрований показник рівня конкурентоспроможності підприємства у сукупності підприємств-конкурентів.

Розглянуті методики визначення рівня конкурентоспроможності розроблені в основному для промислових підприємств. Вони не в змозі враховувати особливості сільськогосподарського виробництва і, насамперед:

1) в аграрному секторі земля використовується як обмежений ресурс, найважливіший засіб виробництва, у силу цього вона забезпечує низьку еластичність пропозиції сільськогосподарської продукції;

2) сільськогосподарське виробництво вкрай залежне від природних умов, що робить аграрний сектор сферою ризикованого вкладення капіталу;

3) сільськогосподарські підприємства, як правило, багатогалузеві, і конкурентоспроможність окремих видів продукції різна, що коливається з року в рік, а це, в свою чергу, зумовлює коливання конкурентоспроможності підприємства

4) сільськогосподарське виробництво, в силу своєї специфіки, функціонує у відносно конкурентному середовищі, а галузі, що його обслуговують, у монополізованому;

5) для сільськогосподарського виробника об'єктивно характерна іммобільність ресурсів, обумовлена низькими темпами переливу капіталу, що є наслідком особливостей природного й економічного процесів відтворення в сільському господарстві;

б) нееластичність зв'язку між попитом на сільськогосподарську продукцію і цінами на неї.

Узагальнюючи сказане, можна зробити висновок, що головними чинниками конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств і великих фермерських господарств є наявність та якість земельних ресурсів; технічна оснащеність виробництва, яку можна виразити у показниках забезпеченості господарства засобами виробництва або обсягом обробітку еталонних гектарів механізованих робіт у розрахунку на одиницю виміру сільськогосподарських угідь; забезпеченість виробництва сировиною та матеріалами; наявність та використання трудових ресурсів. Результативним показником може бути обсяг товарної продукції в розрахунку на одиницю виміру сільськогосподарських угідь. Стосовно фермерських господарств, які досить різноманітні за площею сільськогосподарських угідь і диференційовані за рівнем товарності продукції, розмір товарної продукції у розрахунку до площі сільськогосподарських угідь, як результативний показник, що характеризує рівень їх конкурентоспроможності, застосовувати не завжди можливо. Для цих господарств ми пропонуємо взяти за результативний показник рівень

рентабельності продажів продукції.

Враховуючи умови функціонування фермерських господарств, при визначенні їх конкурентоспроможності є доцільним враховувати не тільки фактори, які відображають наявність виробничо-ресурсного потенціалу, а й виділити додатково наступні фактори: рівень концентрації виробництва, рівень кооперації господарської діяльності фермерських господарств, рівень економічної та виробничої стійкості фермерських господарств. Оцінку конкурентоспроможності фермерських господарств варто проводити з максимальним урахуванням особливостей дії економічних законів і, в першу чергу, закону вартості, оскільки грошова оцінка результативних показників сільськогосподарського виробництва має ряд суттєвих недоліків.

Для обґрунтування значимості того чи іншого фактора, який впливає на узагальнюючий показник конкурентоспроможності фермерського господарства, на наш погляд, слід широко застосовувати методи групувань господарств окремих природно-економічних зон за розмірами земельної площі та її якості, наявності засобів виробництва, забезпеченості матеріальними, трудовими, фінансовими ресурсами. Залежність інтегрованого показника конкурентоспроможності від відібраних за допомогою групувань факторів можна дослідити за допомогою економіко-статистичного моделювання.

Застосування методів логічного, графічного та математичного аналізу показує, що таку залежність ліпше математично інтерпретувати рівнянням прямої лінії. Якщо виникає необхідність дослідження впливу декількох факторів на результат виробництва – використовують рівняння багатфакторної кореляційної залежності. Рівняння прямої звичайно застосовують у тих випадках, коли зі зростанням фактора відбувається відповідне збільшення чи зменшення результативного показника. Результатом застосування економіко-статистичних моделей є:

- 1) визначення рівня конкурентоспроможності фермерського господарства шляхом співставлення теоретичних рівнів рентабельності окремих господарств з фактичними даними;
- 2) визначення ефективності використання у господарстві окремих елементів виробничо-ресурсного потенціалу;
- 3) визначення потенційних можливостей фермерського господарства підвищення своєї конкурентоспроможності;
- 4) розробка прогнозу перспектив розвитку фермерських господарств;
- 5) обґрунтування заходів підвищення конкурентоспроможності окремих фермерських господарств;
- 6) визначення найбільш перспективних напрямків інвестування фермерів;
- 7) підготовка вихідної інформації для визначення оптимальної структури виробництва і спеціалізації фермерських господарств для забезпечення та підвищення їх конкурентоспроможності по окремим природно-економічним зонам регіону та спеціалізації виробничих кооперативів, асоційованими членами яких є фермерські господарства.

Разом з тим, вищевикладена методика не дає можливості врахувати всі фактори, що впливають на конкурентоспроможність фермерських господарств,

– це природні, організаційні, соціальні, економічні фактори. Тому моніторинг конкурентоспроможності фермерських господарств слід розглядати як цілісну систему організаційних і технологічних заходів, спрямованих на здійснення безперервного процесу відстеження, накопичення, систематизації й аналізу інформації про кількісні та якісні параметри розвитку фермерських господарств регіону з метою інформаційного забезпечення процесу оперативного і стратегічного управління фермерським господарством чи їх об'єднанням.

Формування критеріальних оцінок моніторингу конкурентоспроможності характерні й для організаційних формувань аграрного сектору економіки. В результаті проведених досліджень ми дійшли висновку, що конкурентоспроможність фермерського господарства зводиться до його здатності вести високоефективне виробництво в умовах мінливого зовнішнього та внутрішнього середовища, забезпечуючи результати, необхідні для розширеного відтворення, задоволення інтересів власників, працівників і суспільства. Для цього фермерське господарство повинно володіти достатнім виробничим потенціалом, гнучкою структурою фінансових ресурсів. Виходячи з міркувань про взаємозалежність конкурентоспроможності фермерського господарства від ефективності його функціонування, ми пропонуємо обрати узагальнюючий показник рівня рентабельності продажів у динамічній зміні – комерційна стійкість. В результаті дослідження відібрані показники комерційної стабільності фермерських господарств, до яких віднесено рівень рентабельності продаж, коефіцієнт обігу власного капіталу, період кризи неплатоспроможності, рівень поточної платоспроможності та зона стійкої роботи фермерського господарства.

Застосування на практиці цих показників дасть можливість визначити конкурентоспроможність окремих фермерських господарств області та окремих адміністративних районів, виявити кризові нестабільні у своєму розвитку, передкризові й стабільні фермерські господарства.

В умовах ринкових перетворень потребує вирішення на державному рівні питання організації служби моніторингу розвитку фермерських господарств. Фермери потребують інформаційного забезпечення, але не здатні платити за такі послуги. Типові моделі інформаційних служб у сільському господарстві – державна, приватна, громадська – дозволяють виділити сильні і слабкі сторони діяльності фермерських господарств. Аналіз цих моделей та особливостей функціонування фермерських господарств показує необхідність застосування змішаної форми організації спостереження і визначення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, в тому числі і фермерських господарств, які різні за своїми розмірами. Вона є альтернативою типовій формі внутрішнього моніторингу конкурентоспроможності фермерських господарств та її існування зумовлено тим, що держава повинна забезпечувати власні органи управління необхідною інформацією для подальшого регулювання розвитку сільського господарства в країні, регіоні.

Організаційними одиницями постійного відстеження конкурентоспроможності підприємств за змішаною моделлю повинні виступати

провідні університети, які володіють науковим та матеріально-технічним потенціалом та мають у своєму складі розгалужену мережу освітніх закладів. Їх пропонується інтегрувати вертикально до структур загальнодержавних служб відслідковування економічного розвитку підприємств, які охоплюватимуть також органи державної статистичної служби, соціальні та інші фонди.

Список використаних джерел: 1. А.С. Мохненко А.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємств агропромислового сектору економіки / А.С. Мохненко // Сучасний стан та пріоритети розвитку системи обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів господарювання агропромислового сектору економіки: монографія. – Херсон: Айлант, 2018. – С. 158-167.

**УДК 65.325**

**О.Ф.Підпригора, аспірант\***

**Уманський національний університет садівництва, Україна**

## **ПЕРСПЕКТИВНІ КАНАЛИ РЕАЛІЗАЦІЇ САДІВНИЦЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ**

Нині в Україні ще не склалися належні ринкові відносини у вітчизняному садівництві. В галузі переважають негативні чинники, не сформований ефективний ринок плодів, ягід і продуктів їх промислової переробки. По суті, за останні двадцять років втричі скоротився товарообіг даної продукції, фактично створився стихійний ринок, різко знизився платоспроможний попит, а відтак і пропозиція, темпи зниження попиту продукції переважають над темпами зменшення пропозиції, докорінно змінився механізм ціноутворення: ціни на плоди і ягоди здебільшого не відшкодовують витрат на їх виробництво й водночас є високими для споживачів; негативним є баланс експорту-імпорту плодів, ягід та продуктів їх промислової переробки.

Проблемні аспекти формування ринків садівницької продукції висвітлені в працях відомих вчених-економістів: В.Г. Андрійчука, О.Л.Бурляя, В.Я. Месель-Веселяка, Л.В. Романової, П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина, О.М. Шестопаля, О.Ю. Єрмакова, В.А. Рудьова, П.В.Кондратенка та інших. Проте проблеми формування ринків збуту садівницької продукції потребують подальших досліджень.

Аналіз економічної ефективності виробництва та реалізації плодів і ягід сільськогосподарськими підприємствами Черкаської області свідчить про незадовільний стан цієї діяльності, проте (табл.).

Основною причиною такого стану є повільна адаптація садівницьких господарств до нових умов господарювання. Це сталося через різкий перехід галузі від адміністративно-планових до ринкових засад, а звідси й набуття належного практичного досвіду, припинення державних інвестицій, диспаритет

---

\* Науковий керівник – к.е.н., доцент Бурляй О. Л.



Наукове видання

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ  
АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ  
ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

**Матеріали  
Міжнародної науково-практичної конференції  
(22 грудня 2016 р.)**

**Частина 2**

За редакцією авторів  
Відповідальна за випуск І.О. Шарко

Видавництво «Діса плюс»  
Тел. (057) 768-03-15

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої  
справи до Державного реєстру видавців, виготівників  
та розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК  
№ 4047 від 15.04.2011 р.

Підп. до друку 21.12.2016 р. Формат 60x84/16.  
Гарнітура Таймс. Друк. цифровий.  
Обсяг: 19,6 ум.-друк. арк., 26,6 обл.-вид. арк.  
Тираж 50.

---

Віддруковано у друкарні ТОВ «ПромАрт»  
61023, м. Харків, вул. Весніна, 12  
Тел.: (057) 717-28-80 e-mail: promart\_order@ukr.net